

Vers el sentit pedagògic de la mediació

Joan Josep Sarrado
Jordi Riera
M. Carme Boqué

La mediació, defugint ingènues visions panòptiques, esdevé una transdisciplina que, validant metodologies intersubjectives d'implicació hermenèutica i pedagògica en escenaris comunicatius, afavoreix la transformació de persones i de situacions problemàtiques des de la mateixa constel·lació que atorga competència a l'ésser humà: la trobada narrativa i argumentativa de reconeixement, revalorització i creixement de l'alteritat i d'un mateix amb l'altre a partir de la gratuïtat, la sinceritat, la reflexió, la coparticipació i la responsabilització. Resulta obvi que si es pretén que la mediació sigui educativa, tot no val: voler comunicar-se implica uns determinats referents conductuals i no d'altres, un desig de construcció i d'aprenentatge d'altres punts de vista,

de percepcions i d'emocions. Per aquest motiu, algunes de les intervencions del propi mediador hauran d'assumir funcions d'anàlisi i projecció vers les persones en diàleg respecte del tipus de comunicació i de relació que utilitzen, per tal de possibilitar reflexions metacomunicatives dels actors implicats.

El conflicte ha de ser concebut com quelcom que les parts creen i recreen en tant que sèries de contribucions comunicatives interdependents d'habilitació i de competència.

La seqüència medidora genera vivències de capacitació, de sentiment de corresponsabilitat i de comprensió, així com vincles relacionals empàtics. La seva implementació en els diferents àmbits del sistema social pot contribuir a modificacions culturals rellevants en un futur proper: la recerca de l'equitat des de la participació consensuada en els fenòmens humans i socials i en el context mateix on s'han produït. La mediació, com a antropologia renovada i metodologia pedagògica de reflexió i coparticipació responsable, sense ser panacea, possibilita el creixement de persones i de col·lectivitats.

1. Exigències i potencialitats de la mediació

Els darrers temps han incorporat, en el teixit sociocultural i en l'àmbit internacional, significacions i signes vinculats amb més o menys rigor conceptual al significat "Mediació", encara que sovint entesa com una panacea que sembla resoldre-ho tot amb una escassa inversió de temps i d'esforç. Doncs, ben al contrari, la reflexió i les experiències ensenyen que no hi ha res que comporti una pansolució, tot i que freqüentment els mediadors que han pres part en processos de mediació valoren que han estat escoltats, que han pogut participar i que no s'han vist manipulats (Lederach, 1996: 6). Caldrà actuar amb més prudència i menys jactància, amb un acurat component fronèsic de l'existència que minimitzi les visions suposadament panòptiques.

Els episodis mediadors ho són d'habilitació i de responsabilització, d'honestetat i de compromís en el si de seqüències de diàleg amb contingut ètic, d'interpretació i de recerca de sentit.

Diem que la mediació comporta escenaris d'interpretació i, sota aquest punt de vista, avui l'hermenèutica sembla un idioma comú dins de la filosofia i de la cultura de la *koiné* de la filosofia, tot i que ara ja no es descodifica només com aquella disciplina que es vincula a la interpretació dels textos literaris, jurídics o teològics. El seu significat actual és força més ampli; afecta l'educació, la medicina, la sociologia, o bé, l'arquitectura. Si el pensament torna a l'hermenèutica és per tal de retrobar la historicitat i l'essència dels continguts; cal assenyalar que aquest fet s'explica pel pes determinant que es va configurar a través de la teoria de la interpretació, de tal manera que aquesta "no es ninguna descripción por parte de un observador 'neutral', sino un evento dialógico en el cual los interlocutores se ponen en juego por igual y del cual salen modificados; se comprenden en la medida en que son comprendidos dentro de un horizonte tercero, del cual no disponen, sino en el cual y por el cual son dispuestos." (Vattimo, 1991: 61-62). A diferència del pensament estructural, que defensava com a telos la clarificació i el fet d'adonar-se per part de la consciència observant d'ordres articulades d'acord amb regles; el pensament hermenèutic posa l'accent en la pertinença d'observador i d'observat en un mateix horitzó comú, així com en la veritat com a esdeveniment que, en el si del diàleg entre ambdós interlocutors, implementa i modifica, simultàniament, tal horitzó. La mediació esdevé una metodologia d'implicació constructiva i pedagògica en escenaris comunicatius, que afavoreix la trobada i transformació de persones i conflictes des de la mateixa constel·lació que atorga competència a l'ésser humà: la trobada narrativa i argumentativa amb l'alteritat.

La via vinculada a la resolució de problemes i/o de conflictes opta per una fonamentació ontològica i epistemològica objectual i instrumental, ja que centra les intencions i l'activitat en el conflicte i en la seva resolució¹. Semblaria com si

els conflictes fossin components de la vida que cal minimitzar o controlar amb certa diligència i habilitat ². Nosaltres, tot i respectant aquesta possibilitat, optem per la mediació com a dinàmica subjectual, és a dir, com un procés de construcció d'entorns de comunicació humana que afavoreixen la presència hermenèutica, la resemantització i reconstrucció intersubjectives, on coincideixen reflexió, narració, escolta, solidaritat i responsabilitat. Val a dir que la resolució de problemes es troba força vinculada a supòsits individualistes respecte de la naturalesa humana i de la interacció social, de tal forma que els conflictes remetent a situacions problemàtiques que han de ser afrontades per individus autònoms que cerquen la satisfacció de les seves necessitats (Folger & Baruch Bush, 1997: 38-40). Des d'aquesta tesi, el pretès "mediador" (ara, erròniament entès com a influenciador o controlador del contingut) aprecia els conflictes com a obstacles per a la satisfacció de conjunts de necessitats incompatibles i no es manté neutral ja que, com bé precisa el professor Jordi Giró (en premsa), només si considera que el conflicte "no es suyo sino de las partes (medioras) y que es a ellas a quien pertenece enteramente la libertad de decidir, diremos que establece una relación neutral con relación al conflicto, pero si por el contrario entiendo que su función es resolver o solucionar el conflicto, diremos que toma una posición implicada o que se implica en el conflicto. Y aquí consideraremos que neutral es antónimo de implicado." Com a conseqüència, opta per jugar el rol de solucionador individual de problemes, però sense regles o normes jurídiques que preservin la justícia i l'equitat amb referents ètics i deontològics. Segurament per aquest motiu, alguns s'atribueixen el paper d'esdevenir l'alternativa a diferents vectors socials quan, en definitiva, només interposen mecanismes tradicionals de control instrumental de les persones, i legitimen la desapropiació o bé el bloqueig cognitiu i emocional d'aquestes i la seva concreció en manca de significacions socials compartides, un baix nivell d'assertivitat i de cooperació, una pobresa comunicativa, una preocupació exclusiva per un mateix, la passivitat i la submissió (Boqué, 2000: 190-191)³.

- 1 La línia de resolució de conflictes apareix prou documentada des de les aportacions de diferents disciplines del saber: l'àmbit del dret (Fisher & Ury, 1981; Menkel-Meadow, 1984); de la comunicació (Putnam & Poole, 1987; Borisoff & Victor, 1989; Folger et al., 1993); de l'empresa o de la gerència empresarial (Ruble & Thomas, 1976; Pruitt & Lewis, 1977; entre d'altres); de la psicologia (Likert & Likert, 1976; Pruitt, 1983; Pruitt & Rubin, 1986; Stewart, 1987). Recollint aquesta tradició, fonamentalment treballada en el context nord-americà, E. Vinyamata (1999) defensa la resolució de conflictes com la ciència del conflicte. Des d'aquesta consideració, entenem certament necessari discernir entre Resolució de problemes o de conflictes i Mediació, en tant que dues metodologies que incorporen components diferents i que esgrimeixen fonamentacions antropològiques divergents. El primer comporta una sèrie d'estratègies i d'elements instrumentals orientats a minimitzar els efectes dels conflictes, mentre que el segon centra l'interès en la transformació de l'ésser humà des de les relacions interpersonals.
- 2 La professora Adela Cortina (1997: 55) apunta que "si tomamos las técnicas de resolución de conflictos únicamente como consejos de habilidad, entonces estamos invitando a las personas atezadas por el conflicto a que, si es tan relevante para sus vidas como creen, lo analicen y examinen las causas que lo originan, a que imaginen alternativas y las valoren según sus consecuencias. [...] Si el criterio de valoración es el beneficio individual, entonces el habilidoso puede ser verdaderamente perverso o psíquicamente débil o cobarde."
- 3 M. Carme Boqué i Torremorell, en el treball de recerca intitulat "Estudi descriptiu dels estils de comportament dels infants davant del conflicte: Avaluació diagnòstica i orientacions per la l'acció pedagògica", defensat a la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació Blanquerna, proposa lectures pedagògiques a l'acció mediatora.

La vocació pedagògica convida a entendre que les disputes que sorgeixen de les preocupacions, les angoixes, les insatisfaccions, les tensions interpersonals i les relacions substantives de les persones són més aviat excel·lents oportunitats per al creixement i per a la transformació humana. Fem explícita referència al creixement en l'adquisició de competència per tal de convertir-nos en persones resilient i crítiques, però també i alhora subjectes preocupats pels altres, oberts i sol·lícits. Davant de la lògica "guanyar-guanyar", resulta molt profitós incorporar un altre aprenentatge relacional: la lògica "perdre-perdre", que pot suposar un gir significatiu en la mateixa idea d'èxit social hedonista i un contrapunt rellevant a la prepotència i a l'escarni. No reconèixer que tota persona disposa de capacitat potencial de relacionar-se amb l'experiència dels altres, advertint la comuna humanitat de tots, suposa un sentiment de pèrdua d'oportunitat d'accedir a un nivell superior de consciència i d'existència. L'orientació transformadora defensa que cada conflicte representa una autèntica oportunitat d'arribar a un desenvolupament més ple de les capacitats intrínseques i latents d'autoconsciència i d'autotranscendència, que s'apropia de la interacció social des d'una perspectiva dialèctica que facilita la transformació evolutiva en el si de "les relacions constitutives i interactives" (Basseches, 1981: 46).

L'hermenèutica, situada a les antípodes de la pretensió de neutralitat positivista i estructuralista, "reivindica la pertinença del 'sujeto' al juego de la comprensión y al evento de la verdad, pero en vez de encuadrar este evento, como ocurriría con Hegel, en un proceso regido por el telos de la autotransparencia, considera la pertenencia, el jugar siendo jugado, como una fase definitiva que no es superable en un momento final de apropiación y de consumación de lo propuesto, por parte del sujeto." (Vattimo, 1991: 63).

En el sentit que planteja el connotat professor de la Universitat de Torí, no és en el món de les màquines i dels motors on la persona i l'ésser poden perdre les determinacions de subjecte i objecte, sinó en el món de la comunicació generalitzada, en el qual l'ens es difumina en les imatges distribuïdes pels mitjans d'informació, en l'abstracció dels objectes científics o en els productes tècnics; mentre que el subjecte cada cop és menys centre de fenòmens d'autoconsciència i de decisió, i apareix sovint reduït a simple portador de múltiples rols socials o bé a autor d'opcions estadísticament previstes (1991: 220-221).

La Mediació facilita espais i escenaris de trobada interpersonal a partir de la revalorització i del reconeixement de l'altre i d'un mateix amb l'altre⁶³. De fet, va força més enllà de la millora de les relacions entre les persones, d'analitzar conflictes o bé d'establir acords; pot transformar la vida de les persones, ja que són elles mateixes qui, apropiant-se de les seves realitats situacionals i dels seus sentiments i conviccions, prenen consciència de les pròpies potencialitats i feble-

4 En llengua anglesa es coneix amb el terme empowerment, que suposa la idea d'enfortiment i de revalorització. La mediació s'albira com el procés comunicacional en què l'altre i el jo tracten de construir un 'nosaltres' solidari, implicat i responsable.

ses mitjançant el diàleg i la construcció de nous continguts prou significatius amb l'alteritat, deixant que l'altre ens afecti, ens enriqueixi, ens impressioni. Per això, cada sessió de mediació incorpora conviccions de fons: opció per a les persones, estimació i reconeixement, així com viure i protagonitzar l'escenari comunicatiu amb referents axiològics clars. En el si de les societats actuals, excessivament vinculades a l'hedonisme, a la futilitat moral i a la manca d'esforç; la mediació ens proposa un renovat plantejament relacional que promou el creixement moral i que es concreta en el fet de revaloritzar i revaloritzar-nos o reconèixer-se i reconèixer-nos des de la gratuïtat i del valor de la sinceritat i de la trobada per si mateixes. Adquirir coneixements i implementar actituds pròpiament mediadores proporciona uns elements nuclears i substancials que possibiliten l'educació. No podem oblidar que educar-nos, ensenyar i aprendre, suposa influir en l'ambient immediat a cadascú i ser crítics amb algunes contribucions socioculturals que comporten desapropiació, alienació o violència. En aquest sentit, val la pena recordar que l'educació no pot ser improvisada i que, sobretot, cal incidir en la reducció progressiva dels llindars de violència (sovint magnificada si se'ls compara amb els esdeveniments de la vida quotidiana) i en la necessària assumpció de responsabilitat per part de subjectes i col·lectivitats (Popper, 1998: 48-52), evitant la prevalença de determinats comportaments com a efecte de modes estereotipades i alienes a la introspecció i a la recerca del sentit intersubjectiu de l'existència humana. Avui, més que mai, "l'educació sembla que té el paper essencial de conferir a tots els humans la llibertat de pensament, de criteri, de sentiment i d'imaginació que necessiten per a desenvolupar els seus talents i controlar tant com puguin el seu destí. Aquest imperatiu no és simplement de naturalesa individualista: l'experiència recent demostra que el que podria semblar simplement un mitjà de defensa de l'individu envers un sistema alienant o percebut com a hostil també pot ser la millor oportunitat de progrés de les societats. La diversitat de les personalitats, l'autonomia i l'esperit d'iniciativa, fins i tot el gust per la provocació, són garanties de creativitat i d'innovació." (Delors, Al Mufti, Amagi, Carneiro, et al.: 1996: 84).

Cap esforç o intenció resulta balder a l'hora d'optimitzar la nostra competència comunicativa. En aquesta línia, "no oblidem mai que, posats en una ocasió de la vida social qualsevol, no podem no comunicar i, ben sovint, se'ns exigirà que expliquem de forma senzilla una operació complexa. Una societat com la nostra, definida fonamentalment per la complexitat de les relacions i de les interaccions, demana una bona dosi de competència comunicativa." Tota persona que ha anat adquirint tal competència endevina "el rerefons dels signes no verbals i reconeix els toquets especials de la veu, la força de la mirada o la contundència d'un contacte i sap que una bona part de l'èxit rau en el domini del difícil art d'escoltar... (i també)... en el no menys difícil art de fer preguntes... No oblidem mai que la mesura de l'èxit, de la satisfacció i de la felicitat ha de venir graduada en l'escala de la comunicació." (Serrano, 1999: 9-11). De fet, la presència, la mirada, el rostre de l'altre esdevenen espais i escenaris ideals per a la inte-

racció i la mediació, una vegada hem considerat "que la natura ens hauria preparat, preprogramat, per interactuar cara a cara, per mirar-nos a la cara, cosa que ajudaria a explicar el fet que el processament de tota la informació vinculada als signes facials rebés un tracte tan especial en el si de la nostra maquinària cerebral", tot i que la resta del cos també expressi o ajudi a fornir signes diversos (Serrano, 1999: 83-84). Val a dir que els escenaris de mediació esdevenen llocs i espais on emergeixen sistemes de signes diversos, on té lloc la comunicació simbòlica, però també on es desenvolupen processos de complexitat creixent de ritualització, en el benentès que la dinàmica ritual és un dels grans components en l'educació simbòlica, que facilita el trànsit progressiu del pensament concret a l'abstracte amb signes clarament perceptibles i interpretables, unívocs i rigorosament codificats. Per aquest motiu, el professor Sebastià Serrano⁵ ens insinua aportacions significatives pel que fa a la mediació, en tant que escenari comunicatiu i educacional. Cada trobada mediadora suposa un episodi on es detecta una interacció de signes verbals i no verbals, i esdevé un "espai semiòtic ideal... (i) plataforma adequada que duria a la comunicació simbòlica. Vocalitzacions, signes verbals, gestos, postures, usos específics dels espais... adquiriran valor de pertinença, indicatius de formar part del grup, de reconeixement, per fer veure a l'interactuant que tenim en compte la seva presència i acceptem de bon grat aè noæ de mantenir relacions amb ell, i ho manifestem amb somriures, vocalitzacions, salutacions, contactes corporals diversos, de mans, braços, cara, petons,..., d'obertura o de clausura de la comunicació, o de bona recepció del missatge, signes de deferència, de consideració... manifestats a través de vocalitzacions, gestos, canvis de postura, inclinacions, aixecar-se, manteniment de la distància..." (1999: 206). La comunicació analògica o no verbal, doncs, disposa d'entitat significativa en tota dinàmica mediadora. La preparació de l'espai físic i la forma com les persones són rebudes per part del mediador (l'acollida) a l'inici del procés són components substantius i pedagògics de la mateixa mediació, ja que expliciten conviccions antropològiques. El to, la inflexió de la veu, el ritme, les pauses o la cadència en el parlar han de transmetre certa calidesa, així com seriositat i competència. Amb el seu estil de relació, el mediador transmet una estètica, però també una ètica, una personalitat i un context afectiu. No pretenem en cap moment estereotipar la manera o la forma d'actuació del mediador (Linck, 1996: 138); ans defensem que la receptivitat, el respecte, l'acollida, la flexibilitat, la cordialitat, l'equidistància, el rigor i l'autoexigència d'imparcialitat han d'esdevenir components necessaris en les diferents seqüències mediadores. Com és de suposar, ni l'escenari ni el paper del mediador poden suggerir abúlia, sinó que la naturalitat, la suavitat en el tracte, la sensació de relaxació, l'absència de rigidesa i de virulència han de resultar constants. La serenor i l'afectivitat ajuden a

5 El Dr. Sebastià Serrano, catedràtic de Lingüística General del Departament de Filologia Romànica de la Facultat de Filologia, de la Universitat de Barcelona, assenyala amb notori encert, en el capítol intitulat "La força del ritual o el poder de la desautomatització" (1999: 205-223), que les vocalitzacions, el cos sencer, la proxèmia, el moviment, les expressions i els paisatges corporals... incorporen un significatiu suplement informatiu, orientant l'ésser vers la "turbulència simbòlica generadora del nou ordre comunicatiu, l'ordre simbòlic." La funció del ritual, segons assereix l'autor, és la de facilitar l'atansament i la interacció amb el mínim de riscos per a la imatge dels interactuants. Així, doncs, l'accés, la reparació, els oferiments, les súpliques, els encàrrecs, els serveis, les invitacions, els comiats, els compromisos, l'obertura i el tancament de la comunicació són tots ells, en definitiva, moments ritualitzats.

disminuir les resistències, recolzant l'esperança dels mediors i la disposició positiva vers la comunicació.

L'intercanvi i el manteniment dels principis de reciprocitat i cooperació faciliten un teixit d'equilibri en el si de les relacions socials i poden contribuir al manteniment de la pau social, però el que sembla força evident és que la comunicació mediadora comporta unes regles i un codi deontològic, ja que no es tracta de creure en situacions comunicatives que sorgeixen espontàniament i ingènueament. Ben al contrari, la trobada es prepara, és a dir, ens disposem a ser-hi amb d'altres que també hi han de ser, bo i preservant la interdependència i la intersubjectivitat, el compromís de reflexió i de respecte interpersonal, així com potencialitats de responsabilitat, d'autonomia, d'apropiació i d'honestedat, és a dir, un escenari ètic que afecta totes les persones implicades. Defensem la mediació no directiva com a dinàmica comunicacional oberta, plural, cívica, assertiva, convivencial i integradora; un renovat escenari que integra i sinergitza raonament i emotivitat. Simultàniament, la comunicació verbal ha de ser comprensible per a les persones, de tal forma que el codi lingüístic usat pel mediador sigui adequat a les circumstàncies socials i culturals de les persones que colideren la seqüència mediadora. El mediador ha de considerar, en les seves intervencions, l'ambigüitat que es pot generar per la inequivalència dels llenguatges verbal i analògic, així com detectar missatges que s'oposen o bé es contradueixen (discurs "vs" gest). Com assenyala Delfina Linck, "el lenguaje verbal cuenta con una sintaxis lógica sumamente compleja y poderosa, pero carece de una semántica adecuada en el campo de la relación, mientras que el lenguaje analógico posee la semántica, pero no una sintaxis adecuada para la definición inequívoca de la naturaleza de las relaciones." (1996: 139-140).

Els mediadors són harmonitzadors de l'espai educatiu, autèntics animadors que adopten papers socràtics⁶, en suggerir o convidar a trobar camins d'accés al coneixement i al desenvolupament de la creativitat, de tal guisa que cadascú, individualment i solidària, construeix i reconstrueix la seva esfera personal d'emocions i de coneixements. Jean-François Six arriba al moll de l'ós quan escriu "le vrai médiateur respecte intensément la liberté de chacun des participants à la médiation, ceux qu'il considère comme les premiers acteurs de la médiation. En même temps, il rend libre chacun, il rend libre spécialement les plus faibles à qui il reconnaît une place égale à celle qu'occupe le plus fort; il donne à chacun un statut: son identité, sa dignité; ceci d'autant plus que chacun des médiateurs voit que le statut de ce médiateur n'est pas la toute-puissance mais une simple présence." (1999: 18).

6 Val a dir que quan fem referència a la maièutica socràtica pretenem que el mediador proposi qüestions, però sense saber-ne a priori les respostes. No es tracta, doncs, de conduir les persones a les proposicions del mediador, sinó a les de les parts, a les dels mediors. El procediment socràtic és valuós sempre que el mediador no incideixi en els continguts que corresponen a les parts en exclusivitat. Així ho aconsella J.F. Six (1999: 21).

Ningú ni res ha de substituir el lideratge de cadascú; per contra, les persones hem de viure intensament la pròpia vida i les experiències que se'n derivin, tot i mantenint-nos obertes a l'alteritat, al diàleg i al fet que els altres ens marquin, ens importin. Justament en la trobada solidària i edificant (que també incorpora frustracions; ara, però, concebudes com a instàncies de creixement) rau la irreductibilitat de la llibertat de cada ésser humà i la seva inalienable dignitat.

El concepte de mediació fou utilitzat per diferents filòsofs antics quan es van trobar en la necessitat d'esbrinar un mode de relació entre dos elements diferents, entenen-se en aquest cas com l'activitat pròpia d'un agent mediador que adoptava un paper d'intermediari.⁷ Les hipòstasis (substància, subjecte, persona) també poden ser enteses com a mediadores en els sistemes neoplatònics.

Diriem que la noció de mediació desenvolupa un paper significatiu en la lògica aristotèlica. Així, per exemple, el "terme mitjà" en el sil·logisme exerceix una funció medidora en el raonament mateix, ja que fa possible la conclusió a partir de la premissa. Des d'aquesta perspectiva, la mediació en un raonament és allò que fa possible tal raonament: en un procés discursiu (sigui deductiu o inductiu); cal fer ús de termes, de judicis o de conceptes que actuïn amb funció nítidament medidora entre el punt de partida i la conclusió.

La mediació, transdisciplina que considera les aportacions teòriques i pràctiques d'altres disciplines (pedagogia, psicologia, antropologia, dret, filosofia, filologia,...), possibilita escenaris comunicatius estructuradors i responsabilitzadors, reflexius i compromesos amb els esdeveniments de la peripècia humana, convidant a la transformació de persones i de problemes des de codis ètics que preserven la dignitat i la llibertat humana. En suma, canvia "l'emphase de la culpabilité qui privilégie les liaisons inconscientes avec la logique binaire, en responsabilité qui privilégie les liaisons conscientes avec une logique ternaire." (Arruda, Riberti i Groeninga, 1998: 10).

L'aspecte relacional de la mediació conforma una metacognició i una metacomunicació amb conseqüències molt significatives, ja que la comunicació pretesa pot ser acceptada o rebutjada no sols pel seu contingut, sinó sobretot pels tipus de relacions i de comportaments que suggereix. Quan el mediador proposa les regles de comportament i de funcionament en el discurs inicial de la mediació mateixa, està configurant els límits de l'escenari. Si s'identifica manipulació, mentida o violència, el mediador ha de donar per finalitzat el procés. El mediador⁸ i la mediació, espai possibilitador tercer, mostra amb codis analògics tipus positius de comportament i de comunicació, però també, i de manera explícita i verbal fixa, la necessitat ineludible que cada persona ha de considerar amb pulcritud l'al-

7 Com assenyala José Ferrater Mora, en el seu Diccionari de Filosofia (1982), és el cas del demiürg platònic, que assumia el paper d'ordenador del món a partir de la matèria primigènica, caòtica i eterna.

8 Quan fem referència a la figura del mediador, no pretenem establir diferències de gènere. Mediador i medidora participen per igual en les sessions de mediació. Nosaltres, però, entenem que la mediació no directiva i transformativa és la que millor respon a les necessitats pedagògiques actuals.

tre, adequant el to de veu, els torns de parla, la selecció de les paraules. Resulta evident que si es pretén que la mediació sigui educativa, tot no val: voler comunicar-se implica uns determinats referents conductuals i no d'altres, un desig de construcció, de revalorització i d'aprenentatge d'altres punts de vista, percepcions i emocions. Algunes de les intervencions del propi mediador hauran d'assumir funcions d'anàlisi i projecció vers les persones en diàleg respecte del tipus de comunicació i de relació que utilitzen per tal de possibilitar reflexions metacomunicatives dels actors implicats. El simple fet que qui percebut com a imparcial, neutral i un no-poder (el mediador) sintetitzi cada cert temps les aportacions de cada part amb un discurs desvestit d'agressivitat o d'apassionament, facilita que a cadascuna de les persones participants els resulti més fàcil escoltar allò que l'altra part ha de dir, evitant una escalada simètrica dicotòmica d'agressió-provocació (o a l'inrevés). Sovint, el mateix estil del mediador facilita eines o suscita reflexions i, ulteriorment, conviccions a les persones en procés de construcció dialògica i de responsabilització. L'autoritat del mediador, en tot cas, ha de ser reconeguda pels mediadors, però mai imposada, ja que en cap moment la funció mediadora s'assimila a l'arbitratge o a la judicatura (Duran, 1998).⁹ Es tracta, com ja hem dit, de generar un espai en el qual les parts aprenguin i utilitzin les seves capacitats per educar-se, incorporant l'altre, aprofitant les seves aportacions, acceptant la crítica constructiva; en definitiva, enriquint-nos plegats (Ury, 1997)¹⁰, tot i que la trobada comunicativa esdevingui d'un conflicte inicial. Aprofitar-lo, però, suposa acceptar-lo com un element més de la vida i molt necessari per al creixement i per al canvi, per a l'evitació de la xenofòbia i per tal de contribuir a un món millor. Així ho expressa M. A. Dugan (1996: 18): "Dealing with structural conflicts as described above generates the opportunity of creating not just beacons of light to warm us in the darkness of racism but, in fact, models of what we intend our society to become. We may not be able to choose today to rid our society of its many "isms", but we can create within our communities and institutions oases in which such "isms" are not operative. We can use conflict-resolution processes and approaches to help us in this quest. [...] When structural conflicts are thus approached as opportunities, however painful, for growth and development, we have the opportunity for building minimodels of what a better world might look like."

El conflicte ha de ser concebut com quelcom que les parts creen i recreen en tant que sèries de contribucions comunicatives interdependents. L'existència de

9 Martí Duran i Mateu (1998: 352-353) analitza les diferències entre el concepte d'àrbitre (δικομητης) i el de mediador o conciliador (διαλλακτης, μεχιτης) en el món grec i hel·lenístic. Es poden establir tres estadis en la resolució de conflictes, però atenent preferentment al grau d'intervenció i de llibertat de les parts: la conciliació o mediació, l'arbitratge i el judici. La diferència entre la conciliació o la mediació i l'arbitratge consisteix en el fet que, en les dues primeres, el tercer que intervé es limita a aproximar les parts i facilitar-ne l'arranjament, però no dicta la solució, que depèn exclusivament de la voluntat de les parts; ben al contrari, l'àrbitre dicta una resolució que aquestes han d'acatar obligatòriament. Ja els grecs coneixien la diferència entre els tres conceptes i, en aquest sentit, cal assenyalar que la llengua grega disposava d'un vocable per designar aquests tres graus de l'actuació dels jutges (diélucan > conciliació; diaftacan > arbitratge; écrinan > judici). El text epigràfic procedent de Calimna per a jutges de lasos (datable del segle IV a. C.: època que va veure florir la institució arbitral a Atenes) n'és un bon exemple.

10 Fins i tot autors com Ury o Fisher, seguidors de l'Escola de Harvard i, per tant, molt vinculats a la línia de resolució de conflictes o a la de resolució de problemes, destaquen els components pedagògics dels processos difícils de negociació, encara que només estudiïn aspectes de cooperació o d'educació estratègica.

mediadors o de serveis de mediació incideix notòriament en el clima d'una organització o bé d'una comunitat. Folger, Poole i Stutman (1997: XV, 154), ho assenyalen així: "Increasingly, conflict is seen not as something parties enter into, but as something they create –as a series of independent communicative contributions. [...] Implicit in any climate is an attitude toward conflict and how it should be handled. Climate constrains and channels conflict behavior; it lends a definite tenor to interchanges that can accelerate destructive cycles or preserve a productive approach." Els autors esmentats defensen que la tendència dels conflictes a perpetuar-se esdevé una raó significativa per a la introducció d'una tercera part.¹¹

El mediador haurà d'ocupar-se de corroborar la modificació de les relacions mitjançant intervencions orientades a la clarificació, a la reformulació, a recollir les idees i opcions generades, però sempre només a partir dels continguts explicats per les persones. Val a dir, en aquest sentit, que la percepció de neutralitat del mediador no comporta indiferència o manca d'energia, sinó que intervé activament per tal de suggerir tipus de relació que maximitzin la dignitat i la privacitat de totes les persones implicades, tot i que l'opció de l'estil relacional de les parts els correspon en exclusivitat, així com els continguts que volen comunicar-se.

Amb la mediació, la pau es manté sense que sigui necessari l'exercici del poder, de tal manera que "la convivencia se alimenta de una relación lograda sin el desnivel de la autoridad. ...el orden no es impuesto, sino consensuado." (Gottheil, 1996: 225). Es tracta de generar vivències de capacitació, sentiment de coresponsabilitat i de comprensió, així com vincles relacionals empàtics. El desenvolupament de la mediació en els diferents nivells del sistema social pot contribuir a modificacions culturals rellevants en un futur proper: la recerca de l'equitat des de la participació consensuada en els fenòmens humans i socials i en el context mateix on s'han produït.

2. Apunts antropològics per a una cultura de mediació

Hem de creure que l'ésser humà és capaç de reaccionar i de substituir els seus estils de vida per d'altres de nous o renovats, a fi d'operar canvis en la manera d'estar en el món i en la pròpia intimitat. Així, doncs, cap teoria relativa a la transformació política i social del món pot arribar a commoure "si no parte de una comprensión del hombre y de la mujer en cuanto seres hacedores de la Historia y por ella hechos seres de decisión, de ruptura, de opción." (Freire, 1997: 144-145).

El futur de l'ésser humà, si més no en el món occidental, sembla que estarà marcat pel signe de la genètica i del progrés científic i tecnològic. L'experimentació ha aconseguit, ja hores d'ara, resultats esperançadors i ha contribuït a resol-

11 J. P. Folger, M. S. Poole i R. K. Stutman (1997: 267) ho escriuen de la següent manera: "The self-perpetuating nature of conflict interaction is often a rationale for bringing a third-party into a conflict."

dre problemes mèdics, però, simultàniament, s'obre un espectre d'inquietud i de dubte: l'intercanvi d'ADN o la recombinació genètica afecta la dignitat humana i la imatge que l'ésser humà va adquirint de si mateix. L'ésser humà ha d'esdevenir persona mitjançant l'educació, l'obertura a l'alteritat i al món, un subjecte en formació i en constant esdevenir, espontaneïtat, autorealització, amb aspiració a la consecució de valors. La persona, en definitiva, s'edifica des de la capacitat de confluència en recíproca i enriquidora presència. Volem dir que fer-se persones comporta necessàriament relacions amb els altres, amb els que compartim valors, idees i emocions; per això resulta imprescindible l'obertura axiològica i volitiva de cada singularitat, però també des del vessant noètic: els tres tipus d'obertura, conjuntament considerats, possibiliten l'educació (Bouché, 1998: 51-57). Educar i educar-se implica esforç, intencionalitat, cert grau de patiment, reflexió, transformació, vivència, frustració, solitud, exigència ètica, insatisfacció, humilitat, testimoniatge, compromís amb persones i situacions; "inconclusión del ser que se sabe inconcluso", dirà Paulo Freire (1997: 55). Qui s'arrisca a aquesta aventura accedeix a nous reptes i aprenentatges que enriqueixen les pròpies cosmovisions, és a dir, a ésser constructor de la pròpia vida i a interpel·lar solidàriament l'entorn. Precisament, la tolerància activa és l'actitud deliberada que volem promocionar, ja que ens permet "apoyar el pleno derecho que todos tenemos a expresar y predicar nuestras opiniones, fe y creencias, así como a practicar nuestras costumbres y discrepar de cuantas nos parezca. En su más acabada expresión, esta tolerancia incluye el animar a cada cual a discrepar de nosotros, si tiene buenas razones para ello." (Giner, 1998: 122). Avui segurament cal orientar-se al descobriment de l'altre, de tal manera que la diferència pot contenir l'esperança de trobar nous referents i significacions. La professora Julieta Piastro (1998: 152) precisa al respecte: "mirar, conocer y aprender a nombrar la diferencia es un reto del hombre moderno y una exigencia de las minorías acalladas a lo largo de la historia. Para aprender a vivir en la diversidad no basta con educar en la tolerancia. Educar en la pluralidad significa algo más que una simple concesión paternalista, implica algo más que ceder entre iguales un pequeño espacio a la diferencia. Se trata de cambiar nuestra relación con el mundo, con la historia, con el discurso científico."

L'ésser humà disposa d'una gran capacitat d'educació, de generar cultura, de transformar l'entorn en el qual viu. Mentre la resta d'espècies biològiques només poden adaptar-se a les circumstàncies contextuais, la persona pot crear i crea la cultura, però per tal de fer-ho amb referents ètics cal nodrir-se d'una educació que s'orienti vers el coneixement dels components genuïnament humans i universalitzables, sense deixar d'accedir a allò singular, personal o biogràfic, és a dir, a la vivència del compromís concret de cadascú. Amb la cultura o esfera simbòlica, l'ésser humà visiona el món i hi pren posició ideològicament i moralment, mentre que amb la tècnica el modifica i amb les institucions socials s'hi instal·la col·lectivament. Encara avui només hem arribat a situacions iniciàtiques pel que fa al llarg camí de la comprensió i de la tolerància, del respecte a la identitat dife-

rencial de grups i de persones, així com a la vivència d'organitzacions humanes que siguin autèntiques estimuladores de la diversitat. La recerca pedagògica etnogràfica haurà de contribuir a la delimitació d'un renovat o bé innovador ordre educatiu en el qual cada persona i grup social trobi possibilitats efectives de realització, alhora que es magnifiqui la tolerància i la convivència pacífica. Val a dir que, des de la nostra consideració, no tots els problemes humans tenen solució ni, necessàriament, han de tenir-la. Molts d'aquests no demanden lectures biològiques, psicològiques, socials o polítiques, sinó certs llindars de transcendència ontològica i ètica¹², ja que la racionalitat instrumental no pot ser contemplada com l'únic paradigma que regula tot el saber objectiu i universal. Com a conseqüència, si no volem perpetuar-nos en fal·làcies, cal defugir l'imperialisme de la unitat metòdica i la pretesa neutralitat moral de la recerca científica i de les seves aplicacions. Ens cal la màxima implicació de cadascú, a fi d'evitar dependències o innecessàries desapropiacions.

No desenvolupar les pròpies possibilitats és una altra forma refinada de violència. Quan en una mediació la potencialitat de les persones és molt superior a les seves possibilitats de realització efectiva, podem estar davant d'una forma més o menys subtil de violència o bé d'ocasions desapropiades (Galtung, 1985: 31) per a la construcció i l'aprenentatge personal i social. Ans al contrari, aportar valors i idees, refer, refer-se, dir el que pensem de manera elaborada, entendre la posició de l'altre i els seus sentiments, és una elecció que interpel·la cada part i ambdues alhora, cosa que possibilita l'acceptació positiva de l'error i el fet d'aprendre d'aquest sense retrets.

Seguint les aportacions de la professora Adela Cortina (1997) i tractant de superar els límits de la racionalitat estratègica (que pot incorporar dosis d'egoisme momentani, de perversitat o simple debilitat), volem impulsar l'horitzó de la racionalitat comunicativa, de forma tal que els subjectes, molt abans o en el moment de saber-se en confrontació, ens reconeixem mútuament com a éssers humans que aspirem a una vida plena i digna, gestionant la comunicació i els problemes col·laterals, que no necessàriament resolent-los. Pel que fa a la gestió de les situacions conflictives, Lourdes Munduate i José M. Martínez (1998: 69-71) parlen de cinc estils diferents d'afrontar el conflicte: l'integratiu (elevat interès propi i alt interès per l'altra part), el 'servilista' (baix interès propi i alt interès per l'altra part), el dominant (elevat interès propi i baix interès per l'altra part), el d'evitació (baix interès propi i per l'altra part) i, finalment, el que mostra tendència al compromís (interès intermedi propi i per l'altra part). Cap d'aquests resulta més vàlid, sinó que l'estil més apropiat dependrà de cada situació comunicativa i de les circumstàncies d'aquesta.

12 Quan parlem de la capacitat de transcendència de la persona, entenem que l'home i la dona són éssers temporals, únics, conscients de la seva biografia personal per tal d'assumir el passat i afrontar el futur. L'ésser humà, com a posseïdor de llibertat, és capaç de transcendir les forces de la naturalesa per obrir-se al món. Però també la persona ha de transcendir la seva pròpia individualitat, ja que ha de mantenir-se oberta a d'altres realitats personals, amb què es relaciona i estableix intercanvi de respecte i reconeixement de la seva dignitat. Això comporta "apercebre's" de tot allò que cadascú fa, referint-se directament a la pròpia consciència i responsabilitat (Bouché, 1998: 146-147).

El valor més significatiu i pedagògic de la mediació rau en la consideració de la persona com a totalitat i unitat. Cada ésser humà és únic i irrepètible, posseeix els seus trets propis de personalitat, d'estil cognitiu, de taxonomia axiològica, i és a partir de la constatació de diferències des d'on cadascú ha de pretendre desenvolupar les seves capacitats i el desig de creativitat, de forma tal que es garanteixi que cada subjecte sigui motiu d'atenció particular i comunicativa, que potenciï l'autonomia (com a meta i com a procés d'autoconscienciació), la llibertat, l'activitat o la realització vital (interna i externa) i la socialització o galàxia d'interaccions que, sense apaivagar el subjecte, possibilita l'intercanvi en reciprocitat (Martínez, 1994: 30-33). La riquesa humana assoleix el punt culminant en la recerca del "nosaltres essencial" (Buber, 1969), en l'elaboració d'un 'nosaltres' que converteix cada persona en fenomen de la consciència de l'altre. En aquesta línia, "no cabe excesiva duda que si la escucha prudente, la discreción y el deseo de encontrar y aprender de los otros fueran constantes de nuestro quehacer, el ser humano mejoraría sustancialmente, reduciendo los intereses manipuladores e incentivando la competencia de cada ser humano a la hora de leer e interpretar imágenes y de construir ideas." (Riera i Sarrado, en premsa).

Com ens recorda Fernando Savater (1997: 31-32), "la vida humana consiste en habitar un mundo en el que las cosas no sólo son lo que son sino que también significan; pero lo más humano de todo es comprender que, si bien lo que sea la realidad no depende de nosotros, lo que la realidad significa sí resulta competencia, problema y en cierta medida opción nuestra. Y por "significado" no hay que entender una cualidad misteriosa de las cosas en sí mismas sino la forma mental que les damos los humanos para relacionarnos unos con otros por medio de ellas. [...] la llave para entrar en el jardín simbólico de los significados siempre tenemos que pedírsela a nuestros semejantes." Trobar un locus o espai social per a la confluència, la veritat, l'acceptació, la justícia i la pau s'erigeix en condició indispensable per al desenvolupament humà, en tant que trobada de reconciliació i recerca incansable de renovades maneres de relació (Lederach, 1998: 58-60).

En una cultura de mediació, allò substancial és reconèixer-se, dir-se, apropiar-se, cercar la identitat i el sentit conjuntament; en definitiva, estimar-se i estimar des de la gratuïtat, esdevenint subjectes singulars que ens comprometem i ens trobem basant-nos en el no-domini i en la imprevisibilitat del que se'n pot derivar (Meirieu, 1998). Tal com dèiem en un altre lloc, "nuestras sociedades, intensamente vinculadas a un hedonismo situacional, quizá han olvidado expresamente que el pensamiento conduce al compromiso personal e intersubjetivo, a la crisis, a la duda, al deber ético acaso épicoæ, al servicio desinteresado a la alteridad, a la conformación de complicidades y resemantizaciones, a la dinámica de transformación personal y colectiva, a la gratuidad y generosidad en las redes relacionales, al notorio esfuerzo que conlleva hacerse y hacer, al goce estético. Éste es el auténtico nódulo socioeducativo de civismo, tolerancia y cultura de paz que nos interpela por opción antropológica, convicción y profesión." (Riera i Sarrado, en premsa).

do, en premsa). L'educació es troba plena de dificultats i, sovint, de calamitats perquè és una aventura imprevisible en la qual cada persona es construeix des de l'acceptació de la diferència, però aquesta només es modela des de la interacció irenològica i solidària.

Els processos de mediació, pel sol fet de posar cadascú davant d'ell mateix i dels altres, revolucionen sobtadament l'ordre cultural vigent a l'abast de les noves generacions, sovint desconexades i allunyades d'alternatives a l'anomenada cultura informacional; conviden les persones que hi participen a incloure el/la mediador/a a pensar i a sentir per elles mateixes, descobrint-se portadores de valors i d'iniciatives legítimes i valuoses que els permeten participar activament en la construcció i la renovació de la pròpia cosmovisió. Bastir espais de comunicació colze a colze o, encara millor, cara a cara, inverteix les vies de generació i transmissió dels patrons culturals de les civilitzacions del tercer mil·lenni.

3. A tall d'epíleg: té sentit la mediació?

Com a síntesi, val a dir que "le véritable médiateur est un créateur" (Six, 1990: 255), alhora que la mediació és una metodologia amb ascendència pedagògica i artística. El mateix autor defineix la seqüència des del moment que facilita "se rencontrer des personnes ou des groupes qui s'ignorent pour les amener à se connaître et à dialoguer; ou c'est faire se retrouver des personnes ou des groupes en opposition ou en conflit pour les amener à s'accorder et à coopérer. Là où il y avait du 'rien', que ce soit du néant à l'absence de liens, ou du négatif à la destruction des liens, le médiateur fait advenir quelque chose, la confrontation de deux visages et leur reconnaissance mutuelle." El mediador, sense més autoritat que la que li reconeixen els mediadors, ha de permetre la trobada fecunda dels protagonistes. La mediació esdevé pedagògica en tant que és considerada l'art i la ciència de la relació, de la recerca incessant de l'alteritat.

Diríem, en suma, que les principals aportacions de la mediació vénen donades pels trets que seguidament explicitem, els quals, tot i que d'arrelament interdisciplinari i interprofessional, poden també convidar a reflexionar-hi des de la disciplina pedagògica¹³:

- Nodreix una cultura dialèctica que utilitza metodologies orientades a fomentar el creixement emocional i cognoscitiu de les persones.
- Posseeix capacitat d'anticipació o preventiva en el teixit complex de les relacions humanes.
- Habilita les persones per a la comunicació i per a la responsabilitat solidària.
- Facilita que tingui lloc el 'nosaltres', des de la possibilitat de resemantització i de compromís intersubjectiu.

13 El grup de recerca en Pedagogia Social, adscrit a la Facultat de Filosofia i Ciències de l'Educació Blanquerna, pretén continuar investigant per tal d'intentar argumentar a fons les implicacions pedagògiques d'alguns dels trets treballats, així com de concretar-los en els diferents àmbits d'acció socioeducativa.

- Activa les capacitats i potencialitats de les persones a cercar un nou horitzó de sentit, però també les vies i els processos necessaris per esdevenir líders de les seqüències vitals pròpies i alienes.
- Genera espais i temps destinats a les persones, al seu enfortiment i revalorització.
- Analitza racionalment situacions o problemes, però no en cerca vies de solució necessàriament estereotipades.
- Genera seqüències comunicatives equitatives.
- Vetlla pel contingut ètic del comportament de les parts. Si es detecta manipulació, violència o bé ús abusiu del poder, la dinàmica mediadora s'atura.
- Fomenta la lliure expressió, preservant la confidencialitat i el secret respecte de continguts, emocions i comportaments, expressats tant per llenguatges analògics com digitals.
- Aglutina únicament els interessos i expectatives de les parts.
- Estimula la generació de teixit associatiu i la confluència de finalitats comunes entre les persones.
- Estimula que l'intercanvi i el consens de significats es realitzi basant-se en el coneixement i el consentiment explícitament informat de les conseqüències de qualsevol decisió que els mitjans prenguin.
- Considera la divergència cultural i els trets diferencials de l'entorn on té lloc la seqüència mediadora.
- Apaivaga les hostilitats inicials entre les parts, a diferència dels procediments adversarials i litigiosos.
- Exercita aprenentatges que sorgeixen de situacions a priori no previsible.
- Suscita una lògica ternària, atorgant igual valor a cadascuna de les tres instàncies o dels grups participants.
- Potencia l'escolta activa i l'apropiació de situacions viscudes.
- Facilita una racionalitat inductiva i ideogràfica.
- Convida a la transformació i al canvi dels referents de les persones, creant noves o renovades opcions al llarg del procés.
- Proporciona, des del debat i la participació creativa, més que reducció de conflictes, competència cooperativa per idear alternatives de més qualitat als problemes.
- Afavoreix estils diferents d'aprenentatge relacional, que enriqueixen el teixit interactiu, especialment en el cas de persones o grups que, per necessitat, es relacionen contínuament.
- Confia en les capacitats i competències de les persones, generant expectatives positives d'un mateix, de l'altre, del procés i, si s'escau, també dels resultats.
- Reconstrueix entorns socials degradats o en construeix d'inexistents, afavorint l'establiment de noves relacions i lligams interpersonals.

A la falla de La Fontaine, els fills del llaurador es disposen a l'aprenentatge i, mentre aprenen, descobreixen valors i riqueses que no havien imaginat mai abans. Assoleixen nous objectius amb tasques diverses, posant en solfa algunes competències de les quals ja disposaven, però també aï sobretotæ adquirint-ne de noves.

La mediació, com a antropologia renovada i metodologia pedagògica de reflexió, coparticipació i responsabilització, sense ser panacea, possibilita el creixement de persones i col·lectivitats. Aquest és el repte!: esdevenir éssers humans amb capacitat intercultural de conformació amb els altres i des de la gratuïtat. La màxima expressió de la condició humana és el lliurament a l'altre sense contrapartides i absent de cofoismes; aquest i no un altre és l'autèntic regal que l'ésser humà pot fer al proïsme.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- (1).- Arruda, Á.; Riberti, E. i Groeninga, G. (1998). "Médiation Internationale. L'ordonnance elargie d'un juge français. Execution de la décision au Bresil. La nouvelle tendance du droit de la famille." Colloque International de Médiation Familiale: L'enfant au risque de l'oubli. 5 et 6 juin. Lyon, France.
- (2).- Baruch Bush, R. A. i Folger, J. P. (1996). La promesa de la Mediació. Cómo afrontar el conflicto a través del fortalecimiento propio y el reconocimiento de los otros. Barcelona: Granica.
- (3).- Basseches, M. A. (1981). "Beyond closed-system problem-solving: A study of metasystemic aspects of mature thought." Dissertació doctoral inèdita. Harvard University.
- (4).- Boqué, M. C. (2000). "Estudi descriptiu dels estils de comportament dels infants davant del conflicte: Avaluació diagnòstica i orientacions per a l'acció pedagògica." Treball de recerca no publicat. Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació Blanquerna. Universitat Ramon Llull.
- (5).- Bouché, J. H. (1998). "El estudio del hombre en la antropología actual." A Bouché, H.; Feroso, P.; Gervilla, E.; López-Barajas, E. i Pérez-Alonso, P. M^a (Eds.) Antropología de la Educación. Madrid: Dykinson.
- (6).- Bouché, J. H. (1998). "Principales modelos filosóficos de antropología de la educación." A Bouché, H.; Feroso, P.; Gervilla, E.; López-Barajas, E. i Pérez-Alonso, P. M^a (Eds.) Antropología de la Educación. Madrid: Dykinson.
- (7).- Buber, M. (1969). Yo y tú. Buenos Aires: Fondo de Cultura Económica.
- (8).- Cortina, A. (1997). "Resolver conflictos, hacer justicia." Cuadernos de Pedagogía, 257.
- (9).- Delors, J.; Al Mufti, I.; Amagi, I.; Carneiro, R.; et al. (1996). Educació: Hi ha un tresor amagat a dins. Barcelona: Centre UNESCO de Catalunya.
- (10).- Dugan, M. A. (1996). "A nested theory of conflict." A leadership Journal: Women in Leadership-Sharing the Vision, 1, 9-20.

- (11).- Duran, M. (1998). Arbitratge i conciliació a la Grècia antiga. Tesis Doctoral no publicada. Departament de Filologia Grega de la Universitat de Barcelona.
- (12).- Folger, J. & Baruch Bush, R. (1997). "Ideología. Orientaciones respecto del conflicto y discurso de la mediación." A Folger, J. & Jones, T.S. (Eds.) Nuevas direcciones en mediación. Investigación y perspectivas comunicacionales. Barcelona: Paidós.
- (13).- Folger, J. P.; Poole, M. S. i Stutman, R. K. (1997). Working through conflict. Strategies for relationships, groups and organizations. New York: Longman.
- (14).- Freire, P. (1997). Pedagogia da autonomia. Sao Paulo: Paz e Terra.
- (15).- Galtung, J. (1985). Sobre la paz. Barcelona: Fontamara.
- (16).- Giner, S. (1998). "Verdad, tolerancia y virtud republicana." A. Cruz, M. (Ed.). Tolerancia o barbarie. Barcelona: Gedisa.
- (17).- Giró, J. (en premsa). "Psicología y Mediación: Una aproximación filosófica a los modelos de mediación y sus relaciones con la psicología." Bulletin de Psychologie.
- (18).- Gottheil, J. (1996). "La mediación y la salud del tejido social." A Gottheil, J. i Schiffrin (Eds.). Mediación: una transformación en la cultura. Barcelona: Paidós (215-225).
- (19).- Lederach, J. P. (1996). "Mediación." (Doc. nº 8). Gernika: Centro de Investigación por la Paz, Gernika Gogoratzu.
- (20).- Lederach, J. P. (1998). Construyendo la paz. Reconciliación sostenible en sociedades divididas. Bilbao: Bakeaz / Gernika Gogoratzu.
- (21).- Linck, D. (1996). "Mediación y comunicación." A Gottheil, J. i Schiffrin, A. (Eds.). Mediación: una transformación en la cultura. Barcelona: Paidós (135-151).
- (22).- Martínez, J. M. (1994). La mediación en el proceso de aprendizaje. Madrid: Bruño.
- (23).- Meirieu, Ph. (1998). Frankenstein educador. Barcelona: Laertes.
- (24).- Munduate, L. i Martínez, J. M. (1998). Conflicto y negociación. Madrid: Pirámide.
- (25).- Piasco, J. (1998). "Identidades en movimiento." A Cruz, M. (Ed.). Tolerancia o barbarie. Barcelona: Gedisa.
- (26).- Popper, K.R. i Condry, J. (1998). La televisión es mala. México: Fondo de Cultura Económica.
- (27).- Riera, J. i Sarrado, J.J. (en premsa). "Las funciones pedagógico-mediadoras de los medios de comunicación social: Un entorno interdisciplinario e interprofesional crítico." Revista Interuniversitaria de Pedagogía Social, Murcia.
- (28).- Savater, F. (1997). El valor de educar. Barcelona: Ariel.
- (29).- Serrano, S. (1999). Comprender la comunicación. El llibre del sexe, la poesia i l'empresa. Barcelona: Proa.
- (30).- Six, J. F. (1990). Le temps des Médiateurs. París: Du Seuil.
- (31).- Six, J. F. (1999). "3, Le chiffre de la Médiation." Les Cahiers de la Médiation, 2. Paris.
- (32).- Ury, W. (1997). ¡Supere el no! Cómo negociar con personas que adoptan posiciones inflexibles. Barcelona: Gestión 2000.
- (33).- Vattimo, G. (1991). Ética de la interpretación. Barcelona: Paidós.
- (34).- Vinyamata, E. (1999). Manual de prevención y resolución de conflictos. Conciliación, mediación, negociación. Barcelona: Ariel.

ABSTRACT

Una vez superadas determinadas visiones panópticas ingenuas, la Mediación deviene una transdisciplina que, al validar metodologías intersubjetivas de implicación hermenéutica y pedagógica en escenarios comunicativos, favorece la transformación de personas y de situaciones problemáticas desde la misma constelación que otorga competencia al ser humano: el encuentro narrativo y argumentativo de reconocimiento, revalorización y crecimiento de la alteridad y de uno mismo con el otro a partir de la gratuidad, la sinceridad, la reflexión, la coparticipación y la asunción de responsabilidad. Resulta obvio que, si se pretende que la mediación sea educativa, todo no vale: querer comunicarse implica unos determinados referentes de conducta y no de otro tipo, un deseo de construcción y de aprendizaje de otros puntos de vista, percepciones y emociones. Por este motivo, algunas de las intervenciones del propio mediador habrán de asumir funciones de análisis y proyección relativas a las personas, establecer un diálogo vinculado al tipo de comunicación y de relación que utilizan y, a la vez, posibilitar las reflexiones metacomunicativas de los actores implicados.

El conflicto ha de ser concebido como algo que las partes crean y recrean en tanto que series de contribuciones comunicativas interdependientes de habilitación y competencia.

La secuencia mediadora genera vivencias de capacitación, sentimiento de corresponsabilidad y de comprensión, así como vínculos empáticos de relación. Su implementación en los diferentes niveles del sistema social puede contribuir a modificaciones culturales relevantes en un futuro próximo: la búsqueda de la equidad desde la participación consensuada en los fenómenos humanos y sociales y en el contexto mismo donde se han producido. La Mediación, como antropología renovada y metodología pedagógica de reflexión y coparticipación responsable, sin ser panacea, posibilita el crecimiento de personas y colectividades.

Mediation, avoiding naïve panoptic views, becomes a transdiscipline that, by validating intersubjective methods of hermeneutic and pedagogical implication in communicative settings, enhances the transformation of people and problematic situations from the same constellation that gives competence to the human being: the narrative and argumentative meeting of recognition, revaluation and growth of otherness and oneself with the other from gratuity, honesty, reflection, co-participation and responsibility. It is obvious that, if we want mediation to be educational, anything does not go: intending to communicate implies certain behaviour referents, and not others, a wish for building and learning other viewpoints, perceptions and emotions. Therefore, some of the interventions of a mediator have to assume a function of analysis and projection towards the people in dialogue with respect to the kind of communication and relationship they are using, enabling metacommunicative reflections in the involved actors.

Conflict has to be conceived as something that the parties create and recreate as series of interdependent communicative contributions of abilitation and competence.

The mediating sequence generates capacitation experiences, feeling of joint responsibility and comprehension, and empathic relational links. Its implementation in the different levels of the social system may contribute to significant cultural modifications in the near future: the search for equity from the agreed participation in human and social phenomena and in the context where they have taken place. Mediation, as a renewed anthropology and pedagogical method of reflection and responsible co-participation, without being a panacea, facilitates the growth in people and collectivities.

La médiation, en évitant d'ingénues visions panoptiques, devient une transdiscipline qui, validant des méthodologies intersubjectives d'implication herméneutique et pédagogique dans des milieux communicatifs, favorise la transformation des personnes et des situations problématiques. Tout en commençant par la constellation qui attribue de la compétence à l'être humain: la rencontre narrative et argumentative de la reconnaissance, la revalorisation et la croissance de l'altérité et de soi-même envers les autres à partir de la gratuité, la sincérité, la réflexion, la coparticipation et la responsabilisation. Il est évident que si l'on prétend que la médiation soit éducative, tout n'est pas valable: vouloir se communiquer implique des référents conductuels déterminés et non pas d'autres, un désir de construction et d'apprentissage de différents points de vue, de perceptions et d'émotions. Pour ce motif, certaines des interventions du médiateur devront assumer des fonctions d'analyse et de projection envers les personnes en dialogue par rapport au genre de communication et de relation qu'elles utilisent, afin de faciliter des réflexions métacommunicatives des acteurs impliqués.

Le conflit doit être conçu comme quelque chose que les différentes parts créent en tant que séries de contributions communicatives interdépendantes d'habilitation et de compétence.

La séquence médiatrice génère des expériences de capacitation, de sentiment de corresponsabilité et de compréhension, ainsi que des liens relationnels d'empathie. Sa réalisation, dans les différents milieux du système social, peut contribuer à des modifications culturelles remarquables dans un futur proche: la recherche de l'équité à partir de la participation consensuelle dans les phénomènes humains et sociaux et dans le contexte où ils se sont produits. La médiation, comme une anthropologie renouvelée et une méthodologie pédagogique de réflexion et de coparticipation responsable, sans être la panacée, rend possible la croissance des personnes et des collectivités.